

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่มีบทบาทหน้าที่และมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา โดยมีภารกิจหลักที่สำคัญคือ การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ มีเจตคติที่ดี และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามจุดหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร คือมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ ค่านิยมและการจัดการ และเพื่อมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ต้งงามในค่านิยมธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 มาตรา 22 บัญญัติว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคน มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าวให้เข้าไปไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 16)

ดังนั้นจะเห็นว่าการบริหารงานและการจัดการศึกษา โดยเฉพาะงานด้านวิชาการนั้น มีความเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกันระหว่างผู้เรียน ครูและผู้บริหารอย่างลึกซึ้ง ซึ่งผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาท อันสำคัญยิ่งที่จะต้องจัดดำเนินการ โดยใช้ทรัพยากรการบริหาร (Administration Resources) ดำเนินการตามกระบวนการบริหาร ปฏิบัติงานให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร การบริหารงานวิชาการ เป็นการบริหารที่มีความยุ่งยาก เพราะเกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการสอน ผู้บริหารจะต้องใช้ความพยายามและความสามารถเป็นอย่างมาก ในการนำคณะครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตร (อภาพ บุญช่วย. 2537 : 2)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 ข : 7) ได้กำหนดให้

งานบริหารในโรงเรียนมี 6 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ การเงินและพัสดุ งานอาคารสถานที่และงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งจะพบว่าในส่วนของงานวิชาการนั้น มีความสำคัญมากที่สุด ดังจะเห็นจากการศึกษาของ สมิธ และคนอื่น ๆ (Smith and Others. 1961 ; อ้างถึงใน อัมภา บุญช่วย. 2537 : 3) ในด้านการใช้เวลา ในการบริหารงานและการให้ความสำคัญของงานในสถานศึกษาของผู้บริหารโดยแยกงานเป็น 7 ประเภท ซึ่งเรียงตามความสำคัญมากที่สุดจนถึงความสำคัญน้อยที่สุด ตามสัดส่วนดังนี้ ด้านการบริหารงานวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 40 งานบริหารบุคลากร คิดเป็นร้อยละ 20 งานกิจการนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 20 งานบริหารการเงิน คิดเป็นร้อยละ 5 งานบริหารอาคารสถานที่ คิดเป็นร้อยละ 5 และงานบริหารทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 5 ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ข้อเสนอแนะของนักวิชาการเกี่ยวกับการเสริมสร้างโรงเรียนให้มีคุณภาพหรือประสบผลสำเร็จ ดังนี้ คือ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีแผนงานทางวิชาการที่ดี จัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ของนักเรียนเสริมสร้างบรรยากาศโรงเรียนในทางบวกส่งเสริมความเป็นกลุ่ม มีการพัฒนาบุคลากร อย่างกว้างขวาง ใช้ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และส่งเสริม ให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม (วิโรจน์ สารวัตนะ และสัมพันธ์ พันธุ์ฤกษ์. 2545 : 26 - 27)

แต่จากการศึกษาวิจัยของ ชานนท์ ดันยวด (2542 : บทคัดย่อ) ถวิล เกลี้ยงสอาด (2536 : บทคัดย่อ) วันชัย ศรีพงษ์ (2543 : บทคัดย่อ) ศราวุธ นาคค้อย (2539 : บทคัดย่อ) สติศ วงศ์ลา (2542 : บทคัดย่อ) และสัมฤทธิ์ เวชกามา (2539 : บทคัดย่อ) พบว่าปัญหาด้านการบริหารงานวิชาการ คือ ด้านการจัดการการเรียนการสอน ด้านวิธีการจัดการ ด้านการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนไม่เหมาะสมกับผู้เรียน ด้านการจัดทัศนศึกษานอกสถานที่ ด้านงานประชุมอบรมทางวิชาการ ด้านการให้บริการห้องสมุด ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตร ไปใช้และด้านสื่อการเรียนการสอน จากปัญหาด้านงานวิชาการที่พบดังกล่าว ย่อมส่งผลให้ผู้เรียน ได้รับความกระทบ ในทางที่ไม่พึงประสงค์ อันได้แก่ การพัฒนาความศักยภาพได้ไม่เต็มที่ หรือเรียน อย่างไม่มีความสุขเท่าที่ควร เป็นต้น

ดังนั้นจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาดังบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทตามความ คาดหวังในการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารโรงเรียน ในทัศนะของผู้บริหารและครูสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีนครินทร์ เขต 3 ว่ามีสภาพเป็นอย่างไร เพื่อเป็นเครื่องชี้ถึง ความสามารถและความสำเร็จในการบริหารของผู้บริหาร โรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายคือ

1. เพื่อศึกษาบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทความคาดหวังในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนในทัศนะของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีนครินทร์ เขต 3 โดยภาพรวม
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียน ระหว่างผู้บริหารและครู
3. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามความคาดหวังของผู้บริหาร โรงเรียนระหว่างผู้บริหารและครู
4. เพื่อเปรียบเทียบทัศนะเกี่ยวกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียน ทั้งผู้บริหารและครู จำแนกตามขนาดโรงเรียน
5. เพื่อเปรียบเทียบทัศนะเกี่ยวกับบทบาทตามความคาดหวังในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียน ทั้งผู้บริหารและครู จำแนกตามขนาดโรงเรียน
6. เพื่อเปรียบเทียบทัศนะของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับบทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียน ระหว่างบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทตามความคาดหวัง

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีนครินทร์เขต 3 มีทัศนะเกี่ยวกับบทบาทการบริหารงานวิชาการที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหาร โรงเรียนแตกต่างกัน
2. ผู้บริหารและครูมีทัศนะเกี่ยวกับบทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนตามความคาดหวังแตกต่างกัน
3. ผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานใน โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับบทบาทการบริหารงานวิชาการที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหาร โรงเรียนแตกต่างกัน
4. ผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานใน โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับบทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนตามความคาดหวังแตกต่างกัน
5. ทั้งผู้บริหารและครูมีทัศนะเกี่ยวกับบทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนระหว่างบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทตามความคาดหวังแตกต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3

2. ผลการวิจัยจะเป็นสารสนเทศสำหรับผู้บริหาร นำไปปรับปรุงการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารและครูนำไปปรับปรุงการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกัน ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา ผู้วิจัยมุ่งศึกษาบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทตามความคาดหวังในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ซึ่งประกอบด้วย 9 ด้านได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2534 : 18-19)

- 1.1 งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
- 1.2 งานด้านการจัดการเรียนการสอน
- 1.3 งานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
- 1.4 งานด้านส่งเสริมการสอน
- 1.5 งานด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา
- 1.6 งานด้านห้องสมุด
- 1.7 งานด้านการนิเทศการศึกษา
- 1.8 งานด้านการวางแผนงานวิชาการ
- 1.9 งานด้านการประชุมอบรมทางวิชาการ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้บริหารจำนวน 256 คน และครู จำนวน 2400 คนที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3 รวมจำนวนทั้งสิ้น 2,656 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ R.V. Krejcie และ D.W. Morgan และดำเนินการสุ่มตัวอย่างตามระดับชั้นภูมิอย่างมีสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) จำแนกกลุ่มตัวอย่างตามขนาดโรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 155 คน และครู จำนวน 331 คน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนขนาดต่างกัน ซึ่งแบ่งเป็น 3 ขนาด ดังนี้ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536 : 24)

3.1.1 สถานภาพ ได้แก่

3.1.1.1 ผู้บริหาร

3.1.1.2 ครู

3.1.2 ขนาดโรงเรียน 3 ขนาด ได้แก่

3.1.2.1 โรงเรียนขนาดเล็ก

3.1.2.2 โรงเรียนขนาดกลาง

3.1.2.3 โรงเรียนขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะของผู้บริหารและครูที่มีต่อบทบาทการบริหารงานวิชาการที่ปฏิบัติจริงและบทบาทตามความคาดหวัง ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีนครินทร์ เขต 3

นิยามศัพท์เฉพาะ

การบริหารงานวิชาการ หมายถึงการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีนครินทร์ เขต 3 9 ตำบล ได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534 : 18-19)

1. งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
2. งานด้านการจัดการเรียนการสอน
3. งานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
4. งานด้านส่งเสริมการสอน
5. งานด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา
6. งานด้านห้องสมุด
7. งานด้านการนิเทศการศึกษา
8. งานด้านการวางแผนงานวิชาการ
9. งานด้านการประชุมอบรมทางวิชาการ

บทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติกิจกรรมทางด้านวิชาการ ในปีการศึกษาหนึ่ง ๆ

ทักษะ หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการบริหารงานวิชาการที่ปฏิบัติจริง
และบทบาทตามความคาดหวัง

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์
เขต 3 ซึ่งได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้ค้ำบวการ รวมถึงผู้รักษาการในตำแหน่งผู้บริหาร
โรงเรียนด้วย

ครู หมายถึง ครูปฏิบัติการสอน ที่ทำหน้าที่ครูวิชาการโรงเรียน ในสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3

ขนาดโรงเรียน หมายถึง โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3
ที่มีปริมาณจำนวนนักเรียน ตามเกณฑ์ต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
2536 : 24)

1. โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน
2. โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 121 – 300 คน
3. โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนมากกว่า 300 คนขึ้นไป